

TALABALARNING KASBIY ETNOMADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.

Gubanova Gozzal

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Pedagogika nazariyasi 1-kurs mustaqil izlanuvchi.

Annotatsiya: *Etnomadaniy kompetensiyaning shakllanishi bevosita talaba shaxsining individual xususiyatlari, qiziqishlari, shaxsiy istak va xohishlari zamirida paydo bo'lishi, talabalarda etnik qiziqish va maylini inobatga olish zarurligi, uning zamirida kasbiy kompetensiya ham rivojlanishi, o'zaro bog'liklikni ta'minlanishi pedagogik oliy ta'limda bo'lajak pedagoglar faoliyatini muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlashligi, hamda talabalarda muvaffaqiyatga erishish mas'uliyati ham tarbiyalanishi lozimligi yoritib berilgan. Ushbu maqolada, talabalarda kasbiy etnomadaniy kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Kompetensiya, etnomadaniyat, talabalar, pedagogika nazariyasi, shaxs xususiyati, individuallik, kasbiy mahorat, pedagogik faoliyat.*

Etnomadaniy kompetensiya keng qamrovli tushuncha bo'lib, "umummadaniy kompetentlik" sifatida etnomadaniyat va millatlararo o'zaro harakatlarga xos elementar savodxonlikda namoyon bo'ladi. Mazkur tushuncha integrativ jarayon bo'lib, pedagoglarning ham fuqaro ham pedagog sifatida kasbiy va shaxsiy sifatleri majmui deyish mumkin. Etnomadaniy kompetensiya tarkibiga etnomadaniy bilimlar, tolerantlik, ya'ni turli millat vakillari bilan muloqot yuritish, boshqa millat vakillarining urf-odatleri, an'alariga qiziqish, pedagogik faoliyatini samarali tashkil etishda ko'p millatli jamiyatimiz siyosatini inobatga olish, millatlararo munosabatlarda turli vaziyatlarni yechimini topish qobiliyati kiradi. Bo'lajak pedagoglarda etnomadaniy kompetentlikni shakllantirishning tub mohiyati insoniy fazilat va shaxsiy sifatler, yuqori potensial, madaniyatga xos bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyani egallashdan iborat. Etnomadaniy kompetensiya-bu bo'lajak pedagoglarni millat madaniyati, tarixiga oid tajribalarni yosh avlodga yetkazish malakasini

shakllantirishdir. T.V.Poshtarevaning fikricha, "etnomadaniy kompetensiya shaxs xususiyatlari bo'lib, millatlar madaniyati haqidagi tasavvurlar, bilim, ko'nikma va xulq-atvorni amalga oshirish hamda millatlarning o'ziga xos xususiyatlarini anglashdir".

Ta'lim sifatini jahon standartiga moslashtirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Binobarin, umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun malakali intellektual salohiyati yuqori o'qituvchilarini tayyorlash, ularda etnomadaniy kompetensiyani shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari ishlab chiqilmoqda. Respublikamizda oliy ta'limni, jahon standarti darajasida yangi mazmun va yo'nalishda uzluksiz ta'lim tizimi takomillashtirilmoqda. Bo'lajak pedagoglar kompetensiyasi va pedagogik mahoratini shakllantirish mazmuni va texnologiyalari mamlakatimizning yetuk olimlari tomonidan chuqur tahlil qilingan.

Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlar so'nggi yillarda yana ham jonlangan. Bu borada S.Turg'unov, B.Doniyorov, N.Turdiyev, Y.Asadov, Sh.Shodmonova, A.Xoliqov, M.T.Mirsoliyeva, N.Nuriddinova, M.Umaraliyeva, etnomadaniyat va uning mazmun-mohiyati A.Ashirova, N.Jo'rayevalarning tadqiqot ishlari, metodik qo'llanmalari muhim ahamiyat kasb etadi. Olib borilgan ilmiy tadqiqotlar bo'lajak pedagogika nazariyasi ta'lim yo'nalishi taxsil olayotgan pedagog kadrlarni kasbiy va etnomadaniy kompetensiyani shakllantirishning quyida keltirilgan jihatlarini qamrab oladi:

9. o'qituvchining pedagogik izlanishi va uni tashkil etish;
- 10.kasbiy pedagogik mahorat turlari;
- 11.didaktik izlanish metodikasi;
- 12.tizimli-kompleks tashxisni amalga oshirish;
- 13.umumta'lim maktablarida ilmiy-metodik ishlarni tashkil etish va uning mazmuni;
- 14.oliy ta'lim jarayonida talabalarda pedagogik qobiliyatlarni namoyon qilishga nisbatan to'g'ri yondashuvni qaror toptirish;
- 15.o'qituvchining didaktik jarayonning yaratuvchisi va moderatori sifatida faoliyat yuritishi;
- 16.kolloborativ ijodkorlik;

17. innovatsion pedagogik faoliyatning nazariy asoslari.

Bo'lajak pedagogika nazariyasi ta'lim yo'nalishi talabalarida etnomadaniy kompetensiyani shakllantirish maqsadida doimiy ravishda mustaqil ta'lim olish, kelajakda pedagogik faoliyati davomida uzluksiz kasbiy ta'lim olishiga kirishishi uchun o'qituvchilarga qo'yilgan ijtimoiy talablarga har tomonlama mos keladigan ta'limiy muhit yaratilishi taqozo etiladi. Talabalarda etnomadaniy kompetensiyani rivojlantirishda kasbiy ehtiyoj, intilish paydo bo'lishi uchun ularda o'z-o'ziga baho berish va o'z-o'zini rivojlantirish muhim rol o'ynaydi. Etnomadaniy kompetensiya talabalarni kelgusi faoliyatida pedagogik vaziyatlarda milliy xususiyatga oid bilim, ko'nikma va malakalaridan oqilona foydalanish, pedagogik masalalarni hal etishda ta'lim oluvchilarga ta'sir etish metod va texnologiyalari hamda vositalaridan mohirona foydalana olish imkoniyatini beruvchi kasbiy fazilatlar majmuidir.

Etnomadaniy kompetensiya har bir shaxsning sifatlaridan biri bo'lib, ayniqsa yosh avlodga ta'lim-tarbiya beruvchi pedagoqlarda muhim hisoblanadi. Chunki tez o'zgarayotgan ko'p millatli mamlakatimiz va butun dunyoda etnik renessans tendensiyasi hamda migrantlarning kengayishi barcha turdagi jumladan oliy ta'lim oldidagi dolzarb vazifa sanaladi. Bo'lajak pedagoqlarni ko'p elatli muhitdagi hayotiy vaziyatlarga tayyorlash zarur. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi malakali kadrlarni tayyorlash bilan birga etnomadaniy kompetensiyani shakllantirishdan iborat. Oliy ta'lim jarayoniga talaba yoshlarda etnomadaniyatni shakllantiruvchi bir mexanizm sifatida qaralsa, ikkinchi tomondan millatlararo etnik munosabatni rivojlantiruvchi vosita ham hisoblanadi.

Xulosa. Etnomadaniy kompetensiya negizini shaxsning o'ziga xos xususiyatlari, etnik madaniyatga oid bilimlarni ifodalash, xulqatvor me'yorlari hamda millatlararo aloqalarni samarali tashkil etishda har bir elatning o'ziga xosligini inobatga olish tashkil etadi. Etnomadaniy kompetensiya har bir fuqaroning muhim sifati bo'lib, ayniqsa pedagoqlarni shakllantirish zarur, chunki ular turli toifadagi shaxslar, insonlar bilan bevosita pedagogik maslahatlar, korreksion, profilaktik ishlar olib boradi. Vaholanki buguni kunda yosh avlodda etnomadaniy kompetensiyani shakllantirish dolzarb hisoblanadi, sababi u ko'p

millatli jamiyat hayotida asosiy rolni o'ynaydi. Milliy mintalitetni rivojlantirish ham jamiyat ehtiyoji sirasiga kiradi, unda turli millatlar madaniyatining qadriyati, anʼanasi namoyon boʻladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

7. A.Ashirova Etnologiya:2014.-130 b.
8. N.Joʻrayeva Etnomadaniyat va milliy gʻoya mushtarakligi. Buxoro.:2018-64 b.
9. Abdullayeva SH., Axatova D., Sobirov B., Sayitov S. Pedagogika.“Fan”, 2004.
- 10.SH.Abdullayeva, X.Ibragimov «Pedagogika nazariyasi va tarixi» fanidan maʼruzalar matni .“Fan”, 2004.
- 11.5Mirziyov Sh. 2022-2026 yillarga moʻljallangan Yangi oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi toʻgʻrisida farmon. 2022 yil 28 yanvar.
- 12.Asqar Zunnunov. Pedagogika nazariyasi. «Aloqachi»,2006.- 163 b.